

ISSN: 2181-4562

DOI Journal 10.56017/2181-4562

IMFAKTOR
PAGES

JOCAA

МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ

Journal of Culture and Art

Volume I, Issue 4

JUNE | 2023

КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО

ISSN: 2181-4562
DOI Journal 10.56017/2181-4562

МАДАНИЯТ ВА САЊАТ ЖУРНАЛИ

I-ЖИЛД, 4-СОҢ

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО

ТОМ-I, НОМЕР-4

JOURNAL OF CULTURE AND ART

VOLUME-I, ISSUE-4

ТОШКЕНТ – 2023

МАДАНИЯТ ВА САНЪАТ ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО | JOURNAL OF CULTURE AND ART

№ 4 (2023) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4562-2023-4>

БОШ МУҲАРРИР:

Халикулова Гўзал Эркиновна

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти профессори в.б., Санъатшунослик фанлари номзоди

МАСЪУЛ МУҲАРРИР:

Мелиқўзиев Иқбол
Мамасодиқович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти кафедра мудир, профессор в.б., Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

ТАҲРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ:

Касимов Нозим Козимович

Маданият ва туризм вазирлиги “Таълим ва илм-фанни ривожлантириш бошқармаси” бошлиғи, профессор Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти Нукус филиали “Санъатшунослик” факультети декани, Тарих фанлари номзоди, профессор

Ходжаметова Гулчира
Илишевна

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти кафедра мудир, доцент, Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Абдувоҳидов Фахриддин
Мелигалиевич

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Саҳна нутқи” кафедраси доценти

Умаров Мамур
Боташикович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти “Санъатшунослик ва маданиятшунослик” кафедраси профессори в.б., фалсафа фанлари номзоди

Худоев Ғани Муҳаммадович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти кафедра мудир, Санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Бердиханова Шахида
Нурлыбаевна

Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институти “Ўзбек мақоми тарихи ва назарияси” кафедраси мудир, санъатшунослик фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD)

Дўсанов Раҳимжон
Раимқулович

Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти, “катта ўқитувчи”, мустақил тадқиқотчи

Суннатиллаев Асатилло
Суннатович

Юнус Ражабий номидаги Ўзбек миллий мусиқа санъати институти “Илмий тадқиқотлар, инновациялар ва илмий-педагогик кадрлар тайёрлаш” бўлими бошлиғи, мустақил изланувчи (PhD)

Мазкур фанлараро илмий-амалий журнал Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2023 йил 24 февраль куни № 065356-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Саҳифаловчи/Page Maker/Верстка: Абдурахмон Хасанов

Таҳририят манзили: <https://imfaktor.uz>, 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2/27-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55, E-mail: tahririyat@imfaktor.uz

© IMFAKTOR Pages, 2023 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2023 йил.

МАДАНИЯТ ВА САҢЪАТ ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО | JOURNAL OF CULTURE AND ART

AZIZOV Orifjon Ganiyevich

Termiz Davlat Universiteti

“Musiqqa ta’limi kafedrası” katta o’qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8045814>

MUSIQA O’QITUVCHISINING IJODIY FAOLIYATIDA PEDAGOGIK MAHORAT

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada ta’lim tizimida musiqa ta’limi pedagoglarining ish faoliyati davomida pedagogik mahorat ko’nikmalari to’g’risida va uning ahamiyati haqida munozaralar yuritilgan.

Kalit soʻzlar: ta’lim tizimi, musiqa madaniyati, pedagogik mahorat, metodika, ijodiy faoliyat.

АЗИЗОВ Орифжон Ганиевич

Термезский Государственный Университет

Старший преподаватель кафедры музыкального образования

В ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются педагогические умения и их значение при работе педагогов музыкального образования в системе образования.

Ключевые слова: система образования, музыкальная культура, педагогическое мастерство, методика, творческая деятельность.

AZIZOV Orifjon Ganiyevich

Termez State University

Senior Lecturer " Department of music education "

IN THE CREATIVE ACTIVITY OF THE MUSIC TEACHER PEDAGOGICAL SKILL

ANNOTATION

This article discusses the pedagogical skills and their importance during the work of music education pedagogues in the educational system.

Key words: educational system, music culture, pedagogical skill, methodology, creative activity.

Musiqiy pedagogik faoliyat o'z mohiyatiga ko'ra ijodiy xarakterga ega. Ma'lumki, inson oldida biror muammo turgandagina ijodkorlikka ehtiyoj tug'iladi. Musiqa o'qituvchiligi faoliyati ana shunday xususiyatga ega. Pedagogik ijodkorlikning asosiy mohiyati pedagogik faoliyatining maqsadi va xarakteri bilan bog'liq. Pedagogik faoliyat kishi shaxsini, uning dunyo qarashini, e'tiqodini, ongi, xulq - atvorini shakllantirishdek umumiy maqsadga bo'ysungan son - sanoqsiz pedagogik masalalar yechish jarayonidir. O'qituvchi faoliyatidagi ijodkorlik ana shu masalalarni echish usullarida, ularni hal qila olish yo'llarini qidirib topa bilishlarida ifodalanadi.

Musiqiy pedagogik ijodkorlik manbasi musiqiy pedagogik tajribalardir. Pedagogik tajriba muammoli vaziyatlarga juda boydir [2, B.45].

Ilg'or musiqa pedagogik tajriba deganda biz musiqa o'qituvchining o'z pedagogik vazifasiga ijodiy yondashishini, o'quvchilar ta'lim - tarbiyasining yangi, samarali yo'l va vositalarini qidirib topishni tushunamiz. Ilg'or pedagogik tajriba musiqa o'qituvchisi tomonidan qo'llanadigan ish shakli va usullari, uslub va vositalaridir. Ular vositasida o'quv - tarbiyaviy ishlarning eng yuqori natijalarga erishiladi. Ilg'or musiqiy pedagogik tajribani o'rganish, unga asoslanib yangi pedagogik hodisa va qonuniyatlarni ochish, musiqa o'quv - tarbiya jarayoniga yaxshi sifatli o'zgarishlar kiritadi, o'quvchilarning bilim faoliyatini boshqarish, yangi urinishdagi o'quv jarayonini model-lashtirish muammolarini echishga sabab bo'ladi.

Ijodiy ishlaydigan musiqa o'qituvchisi faqatgina bolalarni muvaffaqiyatli o'qitish va tarbiyalash, ilg'or musiqa o'qituvchilari tajribalarini o'rganish bilangina cheklanib qolmasdan tadqiqotchilik ko'nikma malakalariga ham ega bo'lishi zarur.

Musiqiy - pedagogik faoliyatning tizimi turli sabablar bilan vujudga keladigan muayyan ishlardan, shuningdek, bu ishlarni ma'lum maqsadlarda amalga oshirishning vositasi sifatidagi harakatlar va operatsiyalardan tashkil topadi.

Musiqiy - pedagogik faoliyatning xususiyati uning tarkibiy qismlari qatorida badiiy - obrazli komponentning mavjudligidan iborat bo'lib, bu komponent musiqa o'qituvchisi faoliyatining umumiy tizimida mustaqil kategoriya hisoblanadi.

O'qituvchi o'z shogirdiga asarlarning xususiyatlarini anglab olishni, asarda yashiringan mazmun va g'oyani tushunishni, uning musiqiy tilining mohiyatiga kirib borishni, ishning usul va yo'llarini o'zlashtirishni o'rgatishi kerak. Bularning hammasi musiqaga muhabbatni, unga qiziqishni va cholg'u asbobi ijro etish ehtiyojini tarbiyalashga qaratilgan bo'ladi [4, B.61].

Mana shu oxirgi maqsadga erishish uchun o'qituvchining o'zi musiqani astoydil va behad sevishi, o'zidagi ishtiyoqi hamda tajribani boshqalarga ham berishga intilishi zarur. Lekin buning uchun u etarli darajada sezgir bo'lishi va o'z sinfida bir necha marta o'rganilgan asar ustida har safar ishlashda o'quvchilar bilan birgalikda yangi talqin vujudga kelgandek his qilishi kerak.

Hozirgi zamon fan va texnika taraqqiyot musiqa o'qituvchining ijodkor bo'lishini, fanning muhim muammolari yuzasidan erkin fikr yurita olishi, fan yutuqlarini o'quvchilarga etkaza olishi talab qiladi. Bu ahloqiy e'tiqod musiqa o'qituvchining dars berish jarayonida, tarbiyaviy ishlarda, o'quvchilar va boshqa kishilar bilan munosabatlarida, muomalasida, kundalik turmushda o'zining shaxsiy namunasi bilan ahloqiy ta'sir o'tkazilishida ko'zga tashlanadi. Musiqa pedagogik etikaning asosiy tushunchalari umuminsoniy ahloq kategoriyalariga mos keladi va ularni musiqa o'qituvchi faoliyati bilan bog'liq tarzda bir qadar aniqlaydi. Pedagogik etikada gumanizm, adolatlik, vijdonlilik, halollik, yaxshilik qilish kabilar musiqa o'qituvchilik faoliyati bilan bog'liq ravishda ta'lil qilinadi [5, B.34]

Ahloq nazariyasida yaxshilik eng muhim kategoriya hisoblanadi. Yaxshilik-ahloqiy ijobiy fazilat bo'lib, normativ etikaning idealini, individual ahloqda ijobiy-xulqiy fazilatlarini mazmunini inson faoliyati yoki biror xatti-xarakatiga ijobiy munosabatining yig'indisini aks ettiradi. Yaxshilik kishining ongi va ahloqiy amaliyotida jamiyat va shaxs manfaatlarining birligini aks ettirib jamiyat va shaxsga manfaat keltiradigan, ijtimoiy taraqqiyotga mos keladigan tushunchadir.

Musiqiy pedagogik etikada yaxshilik tushunchasi o'qituvchi faoliyati bilan bog'liq holda aniqlashtiriladi. Unda musiqa o'qituvchi va o'quvchilar jamoasi manfaatlarining birligi, muallim va o'quvchi maqsadining birligi, muallim va o'quvchi maqsadining birligi, ta'lim va tarbiyaning samarasi uchun kurashning birligi aks etadi. Yaxshilik fazilati ikkala tomonning ham yaxshi niyatli, xayrihoh, mehribon bo'lishini taqozo qiladi. Yaxshilik qaror topishi uchun yomonlikka murosas bo'lishi lozim. Yaxshi istak bilan xush muomalalik, yaxshi qiliq, yaxshi hatti-xarakatning birligi zarur.

Shaxs axloqini xarakterlaydigan belgilardan biri mas'uliyatdir. Musiqa o'qituvchining mas'uliyati – mas'uliyat tushunchasining butun mazmunini saqlagan holda muallimning faoliyati va musiqa ta'lim-tarbiya jarayonining aniq vazifalarini ham o'z ichiga oladi. O'qituvchi zammaga bola shaxsi har tomonlama kamol toptirish mas'uliyati yukladi. Muallim o'quvchiga chuqur nazariy bilimlar berishi, uni hayotga, mehnat tayyorlashi lozim. Shu bilan birga, u boladagi mavjud layoqat va qobiliyatlarni payqab, individual munosabatda bo'lishi, unda mavjud bo'lgan ijobiy ahloqiy sifatlarni avaylab o'stirishi darkor [1, B.15].

Muallim sinfda jamiyatning vakili sifatida o'qituvchilar jamoasi bilan yolg'iz o'zi ish olib boradi. Bunday sharoitda musiqa o'qituvchining mas'uliyati uning xuquqini tartibga solib turadigan boshqaradigan kuch, o'quvchilarga ta'sir o'tkazish darajasining asosiy mezonini hisoblanadi. Pedagogik odobga ega bo'lgan o'qituvchi o'quvchilar orasida obro' qozonadi. O'qituvchi qanchalik ko'proq obro' qozonsa, ta'lim-tarbiya mohiyati shunchalik muvaffaqiyatliroq bo'ladi va aksincha, o'qituvchining obro'yi qanchalik past bo'lsa, uning bolalarga ta'sir shuncha bo'sh va o'quvchilarni voyaga etkazish jarayoni ham shuncha zaif bo'ladi.

Musiqiy pedagogik faoliyat ko'rsatayotgan o'qituvchi mahoratli ravishda o'tlayotgan musiqa ta'limiy-tarbiyaviy tomonlarni tushunarli qilib bolalarni faoliyatini dunyoqarashda tabiat va jamiyat faoliyatidagi o'zgarishlardagi ko'nikmalarni malakalarga aylantiradi. E'tiqod, odob, fuqarolik burchini anglash o'qituvchining asosiy sifatlaridan biridir. Maktab o'qituvchisini o'zi targ'ib qilayotgan idealning fazilatlarini shaxsiy namunasida ko'rsatish kerak.

Bolalarga mehr-muhabbat o'qituvchining eng muhim fazilatidir. Bu bolalarning hamma qiliq-qilmishlarini kechirish ularga xushomadguylik qilish emas, balki talabchanlik va qattiqlik, adolatlik bilan qo'lgan mehr-muhabbat bo'lib ana shu sifatga ega bo'lgan shaxs o'zining ko'p vaqtini va kuchini bolalarga bag'ishlaydi. U zarur vaqtda istaklarini qurbon qilib, bolalar manfaatini yo'lida ehtiyojlarini cheklashga tayyor turadi. Ijtimoiy faollik va fuqarolik burchini anglash o'qituvchi shaxsiga xos sifat, zero haqiqiy pedagog to'la maonodagi jamoatchi bo'lib, bolalarga hayotda ijtimoiy faol holda turishining amaliy namunasini ko'rsatadi. Pedagogik faoliyatga tayyorgarlik ko'rayotgan yoshlar uning ana shunday xususiyatlarini bilishlari lozim. O'qituvchilik ixtisosining bu xususiyatlari uning professiogrammasida ifodalanadi. Professiogramma quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- *Musiqa o'qituvchisi shaxsining xususiyatlari.*
- *Musiqa o'qituvchisining ruhiy - pedagogik tayyorgarligiga qo'yiladigan talablar.*

Maxsus tayyorgarlikning hajmi va mazmuni.

Pedagog, o'qituvchilik faoliyatini, yoshlarni o'qitish va tarbiyalash ishini samarali bajarish, ota-onalar va bolalarning izzat - hurmatiga sazovor bo'lish uchun ham kishida bu ishga layoqat, qobiliyat, qiziqish bo'lmog'i lozim. Boshqa kasblar kabi o'qituvchilik kasbiga ham yoshlar orasida pedagogik faoliyatga layoqatli, bolalar bilan til topib muomala qila oladigan, kishilarni tanlab olish kerak. Musiqa pedagogik faoliyat har bir o'qituvchidan mahoratni talab etadi. Har qanday musiqa o'qituvchi buni hohlaydi lekin bunga erishish uchun o'qituvchidan o'zi o'tadigan fani metodikasini yaxshi bilishi ish stajiga ega bo'lishi va texnikasiga chuqur e'tibor berishi bilan amalga oshiriladi.

Muvaffaqiyatli ishlash pedagogik mahoratga uchun har bir musiqa o'qituvchi musiqiy ega bo'lishi zarur. Musiqiy pedagogik mahorat egasi oz mehnat sarf qilib, katta natijaga erishadi. Ijodkorlik uning hamisha hamkori bo'ladi.

Pedagogik ishga qobiliyatli, iste'dodli kishidagina pedagogik mahorat bo'lishi mumkin. O'quvchilarni xam ijodiy fikrlashga, tadqiqot ishlariga o'rgata olishini talab qiladi [2, B.46].

Shuning uchun musiqa o'qituvchi avvalo tadqiqotchilik malakalarini egallashi zarur. Musiqa o'qituvchi ilmiy tadqiqot ishlarini olib borish davomida omillarni to'playdi, tahlil qiladi. Ular asosida xulosalar chiqaradi. U musiqa fan xulosalaridan o'zining amaliy faoliyatida foydalanishi jarayonida hozirgi zamon o'qituvchisi uchun zarur bo'lgan shu muhim fazilatlarni egallaydi.

Jamiyat taraqqiyoti hech qachon to'xtab qolmaydi, uning g'ildiragi doimo oldinga qarab aylanaveradi bu tabiiy, tarixiy jarayondir. Shuning uchun ham musiqa madaniyati o'qituvchisi, o'quvchilarni ma'naviy, badiiy va ahloqiy madaniyatining shakillantirishi, milliy g'ururi va vatanparvarlik tarbiyasini amalga oshirishini, ijodiy mahoratning, nafosatda, badiiy didni o'stirishi, fikr doirasini kengaytirishi mustaqillik va tashabbuskorlikni muntazam ravishda shakillantirib borish lozimdir. Biz bilamizki pedagogika tarbiya haqidagi fan sifatida tarbiyaning mohiyatini tushunishini, uning qonunlarini ochib berishi va shu orqali inson manfaatlarini tarbiya jarayoniga ta'sir etishini nazarda tutadi.

Musiqa madaniyati o'qituvchisining pedagogik mahoratlaridan eng avval birinchisi ta'lim – tarbiya sohasida ortirilgan tajribalarni o'rganishi lozim. Bu albatta ko'pgina muammolarni hal etishda yaqindan yordam beradi. Ilg'or o'qituvchilar tajribasi bilan bir qatorda oddiy o'qituvchilarning faoliyatlari ham o'rganib boriladi. Chunki tajribalarni o'rganish jarayondagi muammo: yutuq va kamchiliklar aniqlanadi. Bunda kuzatish, intervyu olish, anketalashtirish, o'quvchilarning yozma va ijodiy ishlari, pedagogik hujjatlarini o'rganish metodlardan foydalaniladi, masalan: kuzatishda o'rganish lozim bo'lgan pedagogik hodisani ma'lum maqsadda kelib chiqqan holda kuzatish bayonnomasini olib boradi. Bu jarayon aniq reja asosida olib boradi [1, B.45].

Mahoratli o'qituvchi barcha o'quvchilar kabi maktab hujjatlarini o'rganishi lozim. Bunga o'qituvchilarning shaxsiy delolari, metodistning xabarlarini, kundaliklar, majlis bayonnomalari xabardor bo'lishi nazarda tutiladi. Shuningdek darsdan tashqari musiqiy to'garak ishlarini olib boradi. Qadimgi Gretsiyada musiqa yordamida donolikni, mardlikni tarbiyalashi mumkin deb hisoblangan. Haqiqatdan har bir san'at insonga ruhiy ta'sir ko'rsatadi. Musiqa aynisa emotsional ta'sir etishda katta kuchga ega. Shuning uchun ko'pgina davlatlarda musiqadan ko'p yo'nalishlar bo'yicha keng foydalaniladi. Pedagogik texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va o'quvchi - talaba faoliyatiga yangilik kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda interaktiv metodlardan to'liq foydalaniladi. Interaktiv metodlar - bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va o'quvchi - talabalarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi bilan amalga oshiriladi [6, B.72].

Pedagogik texnologiya faqat axborot texnologiyasi bilan bogliq bo'lib qolmasdan, balki o'qitish jarayonida qo'llanilishi zarur bo'lgan kompyuter, masofali o'qitish, turli texnikalardan foydalanish bilan belgilanadi.

IQTIBOSLAR/СНОСКИ/REFERENCES

1. Rahimova R. «Tarbiyachiga 1001 maslahat», Toshkent, 2007y.
2. Soipova D. Musiqiy-nazariy bilimlarni o'zlashtirish jarayonida shaxsini shakllantirish. 2006 y.
3. Soipova D. Musiqiy-nazariy bilimlarni o'zlashtirish jarayonini takomillashtirish. T.,2005 y.,
4. Sharipova G., Yakubova Sh. «Maktabgacha ta'lim muassasalarida musiqa o'qitish metodikasi». T., 2007y.
5. Kharatova, S. K., & Ismailov, T. X. O. G. L. (2022). Use of innovative technologies in the educational process. *Science and Education*, 3(3), 713-718;
6. Basics of pedagogical skills of the future music teacher (special seminar program. Salt. T.V.Shevchenko) - T., 1986.

ISSN: 2181-4562
DOI Journal 10.56017/2181-4562

МАДАНИЯТ ВА САЊАТ ЖУРНАЛИ

I-ЖИЛД, 4-СОН

ЖУРНАЛ КУЛЬТУРА И ИСКУССТВО

ТОМ-I, НОМЕР-4

JOURNAL OF CULTURE AND ART

VOLUME-I, ISSUE-4

«Маданият ва санъат» электрон журнали 2023 йил 24 февраль куни № 065356-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz